Enese

Örökségvédelmi hatástanulmány

Munkaszám: 21163

2023. augusztus

A tanulmány tárgya:

Enese Község Önkormányzata a jogszabályi előírásoknak megfelelően hosszútávra szóló településfejlesztési koncepciót és településrendezési tervet készíttet, amelyhez a 2001. évi LXIV. tv. 66. § (2) bekezdése, valamint a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben előírtak szerint örökségvédelmi hatástanulmányt is mellékelni kell. Jelen tanulmány az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét képezi.

Jelen tanulmányt a "szerzői jogról" szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 47/2001 (III. 27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

4. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
5. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
6. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni. Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti. (*2001. évi LXIV. tv. 13. §)*

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak *(2001. évi LXIV. tv. 11. §).* A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak *(2001. évi LXIV. tv. 9. §).*

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás kivételével - annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. *(2001. évi LXIV. tv. 10. és 19. §)*
A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást (régészeti megfigyelést, próbafeltárást vagy teljes felületű feltárást) kell végezni. *(2001. évi LXIV. tv. 22. § (1) bekezdés)*
Régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit, továbbá ha a régészeti örökségi elemek előfordulása szórványos, vagy ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét, vagy a régészeti lelőhely korábbi bolygatása esetén. Próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez nem végeztek próbafeltárást, valamint, ha földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve ha a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.
Teljes felületű feltárást kell előírni, ha a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának nagyjelentőségű, egyedi vagy pótolhatatlan forrása, vagy ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg. *(2001. évi LXIV. tv. 22. § (3) bekezdés)*

Régészeti feltárás feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a fővárosi és a megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: *hatóság*) adják ki. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak a feltárásra jogosult intézménnyel kell megkötnie. (*2001. évi LXIV. tv*. 20. § (1) és (2) *bek.; 2001. évi LXIV. tv*. 22. § *(5-10) bek.*).
Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a hatóság előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (*2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)*

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (*2001. évi LXIV. tv. 82-85. §).*

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. *(2001. évi LXIV. tv. 7. § 29. pont)*

Amennyiben régészeti feltáráson kívül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. Köteles továbbá a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni *(2001. évi LXIV. tv. 24. §).*
A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető. *(2001. évi LXIV. tv. 26. §)*

Az örökségvédelmi hatástanulmányról

Kötelező az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. (*2001. évi LXIV. tv. 85/A. § (1-2) bek.).*

A készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a *68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 14. és 15. melléklete*. Ugyanezen rendelet 83. *§-a* értelmében a hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során a 3. § (3) bekezdésében kijelölt örökségvédelmi szerv, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárásra alkalmas nap alatt végzi el,

c) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában - kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

1. 1. Történeti összefoglaló

A terület természet és tájföldrajzi szempontból a Rábaköz északkeleti, ezen belül a Tóköz kistáj középső részén található. A sík táj felszíne északnyugat-délkeleti irányú, keskeny partidűne sávokkal és a közöttük levő lapos, vizenyős mélyedésekkel tagolt. A dombvonulatok felszínét általában 1-6 méter löszös homoklepel takarja. A térség jelentős része egykor mocsaras-vízjárta terület volt, amelyből szigetszerűen emelkedtek ki a magasabb szárazulatok.

A községre az első adat 1368-ból származik, ekkor *Inse* néven említik. Ugyanezen a néven szerepel ezt követően két másik oklevélben is (1373, 1410). 1476-ban tűnik fel a falu neve *Enese* formában. A helység neve puszta személynévből keletkezett magyar névadással. A 15. században többször van utalás a településre, többnyire valamely személy előneveként. Közöttük kereshetjük a 19. század végéig a falu birtokosai között szereplő Enessey-család elődeit. Feltehető, hogy a falu már a középkorban is vagyonosabb és kevésbé vagyonos nemesi családok lakóhelye volt. A kora újkorban Enese már egyértelműen kuriális nemesi településként tűnik fel.

A mohácsi csatát követően Enese sokat szenvedett: 1529-ben, 1549-ben és 1594-ben török csapatok égették fel a falut. Hosszabb viszonylag békés időszak után 1641-ben és 1683-ban vált portyázó török hadak martalékává a falu. 1691-ben és 1698-ban Enesét az elpusztult faluk között említik. Az 1698-as *canonica visitatio* szerint négy házban győri nemesek cselédei laknak. A község a 18. század folyamán új birtokos családokkal népesül be.

Az ismert régészeti lelőhelyek elhelyezkedése alapján a középkori Enese falu maradványai a község mai belterülete alatt, illetve a belterület közvetlen környékén keresendők (lásd alább).

A település mai közigazgatási határa magában foglalja két elpusztult középkori falu területét, illetve azoknak egy részét is. Az egyik elpusztult falu Utal, mely csak a 15. század közepén jelenik meg okleveleinkben (*possessio Vtal*), mint a Mérgesi és a Poky családok ősi birtoka. A 16. században az Ostffyak is birtokrészhez jutnak a településen. Az 1609. évi dika-összeírás még említi a községet, a 17. század folyamán azonban a török betörések következtében elpusztul. A falu területe részben Bezi, részben Enese határába olvad. A település helyére az újkori *Faluhely-puszta* neve utal, mely Bezitől délkeletre található. A falu régészeti maradványai ismertek (lásd alább).

A falu mai területe az elpusztult középkori *Fúd* község területének egy részét is magában foglalja. Fúd Árpád-kori eredetű település, mely 1328-ban bukkan fel először az oklevelekben

(*possessio Fuhd*). Története folyamán szorosan kapcsolódott Csécsényhez, mivel mindkét település sokáig ugyanazon birtokos családok, a már említett Szerdahelyi rokonság kezében volt. Egy ideig a zselicszentjakabi és a pannonhalmi apátság is birtokolta. 1434-ben már prédiumként említik (*predium Fwd*), tehát ekkor már lakatlan puszta. Ha később még be is népesült a birtok, legkésőbb a 16. század folyamán végleg elpusztult, mert az 1609. évi adóösszeírás már nem említi. A középkori falu Enesétől délre, az újkori Fudi-puszta környékén feküdt. A falu régészeti maradványai ismertek (lásd alább).

Felhasznált irodalom:

A Rábaköz térszerkezete. Szerk: Rechnitzer János. Csorna-Kapuvár, 1988.
Timaffy László: Rábaköz és Hanság. Győr, 1991.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Harmadik kiadás. Budapest, 1983.202-203.
Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. II. Budapest, 1987. 605-616.

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III. Bp., 1897. 548.

Ráth Károly: A Győr vármegyei hódoltságról. In: Magyar Történelmi Tár VII. Pest, 1860.

Fényes Elek: Magyarországnak és a hozzákapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben. I. Pest, 1841. 108.
Vályi András: Magyarországnak leírása. I. Budae, 1799. 578.

Áldozó István: Enese. In: Győr-Moson-Sopron megye kézikönyve. Győr, 1998. 584-586.

Lengyel Alfréd: Győr vármegye nemességvizsgálatai és az 1725. évi invesztigáció. Mosonmagyaróvár, 1942.

Győr megye és a város egyetemes leírása. Szerk.: Fehér Ipoly. Budapest, 1874. 549-562.

Magyarország vármegyéi és városai. Szerk.: Borovszky Samu. Bp., Én. 24-25.

Gecsényi Lajos: Győr megye a 17-18. század fordulóján (Település-történeti vázlat). In: A Dunántúl településtörténete I. 1686-1768. Szerk: Farkas Gábor. Veszprém, 1976. (MTA VEAB Ért. II.) 116-123.

Mithay Sándor: Régészeti adatok a győri járás történetéhez. Győr. 1956. 16-17.

Sáry István: Enese. In: Győr-Moson-Sopron megye települései. Szerk: Tuba László. Győr, 1994. 47.

Mesterházi József: Enese évszázadai. Győr, 2022.

A település fejlődése

A település szerkezetét a fellelhető régi térképek alapján 1786. évi állapotból kiindulva volt lehetőségünk vizsgálni.
A település jellegzetes történeti tengelye a mai Petőfi utca, Ezt keresztezte a mai Szabadság utca, mint másik fontos tengely. Utóbbi azonban csak az útkereszteződés közvetlen közelében volt beépítve, a falu ekkor még „egyutcás" volt. Északról a Kossuth utca határolta a házakat.
A temető már a mai helyén látszik a térképen a falu délnyugati kapujában.
Délen a Kiskerti-csatorna mellett, a fő úttengelyek mentén is voltak épületek.
A települést mocsár vette körül, délen egy erdő húzódott.

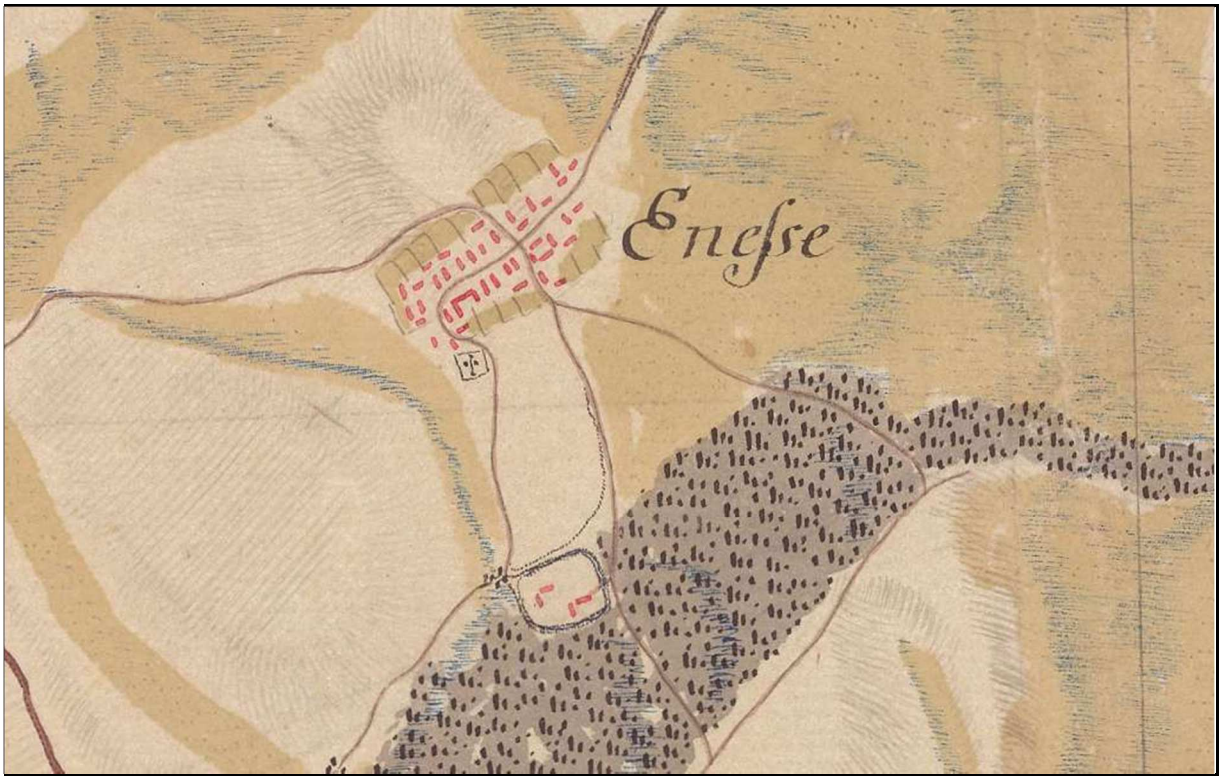

A második katonai felmérésen már jól láthatók a XIX. századi fejlesztések, ekkor jelent meg a vasút és a vasútállomás épülete, illetve a Győr felé vezető út. A külterületen majorok jelentek meg, azonban a település belterülete nem növekedett.

Majorok, puszták:
- Dorner tag
- Kováts tag
- Fudi puszta
- Puszta Karros (Péterháza puszta)
- Puszta Hugod

A majorok egy része (északon) közigazgatásilag nem Eneséhez tartozott ekkor még. Napjainkra ezek a majorok nagyrészt már eltűntek.

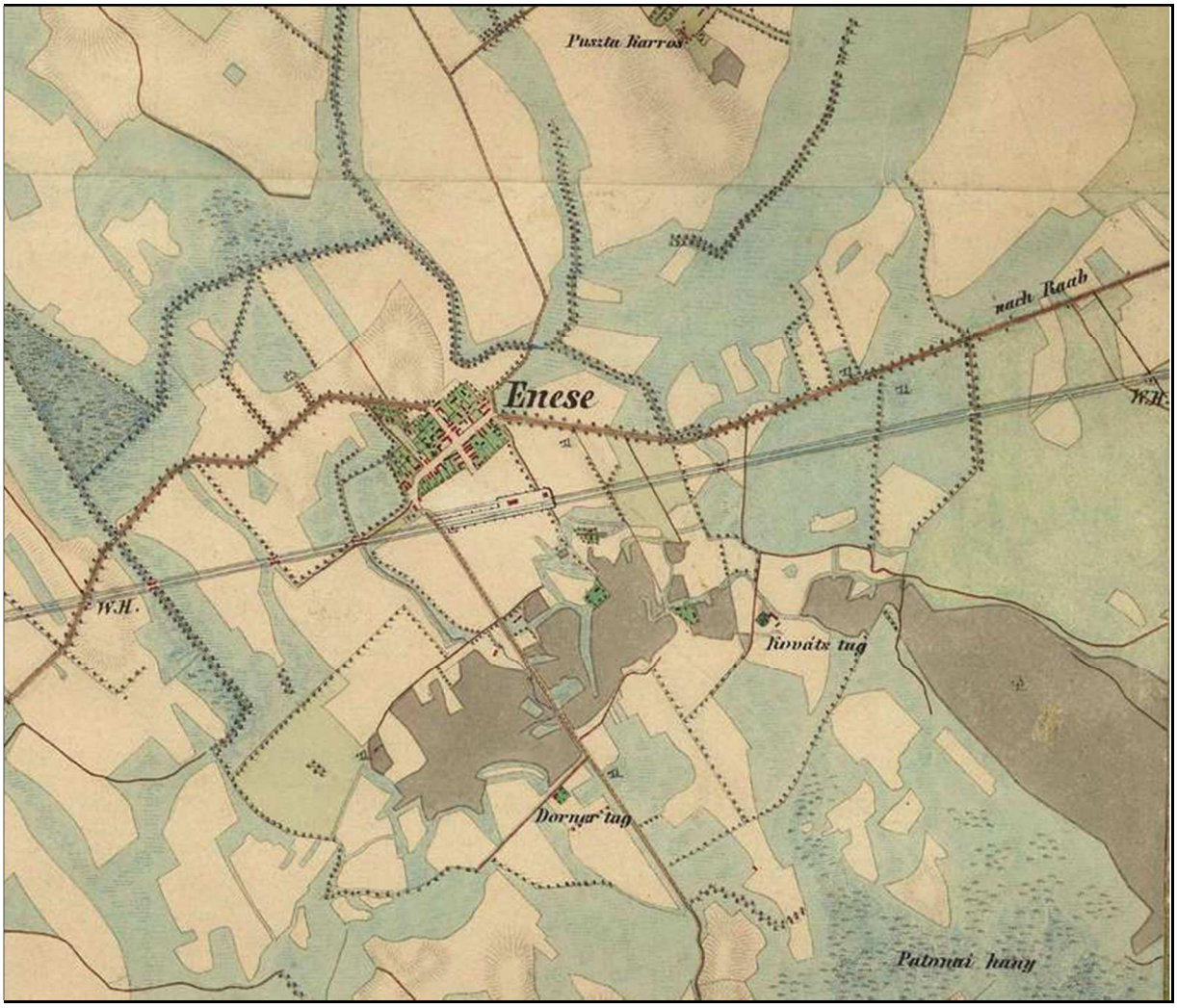

A XX. század kataszteri térképein részletesebben láthatók a telekállapotok és a beépítések. Ezen a térképen a vasút még nem jelenik meg.

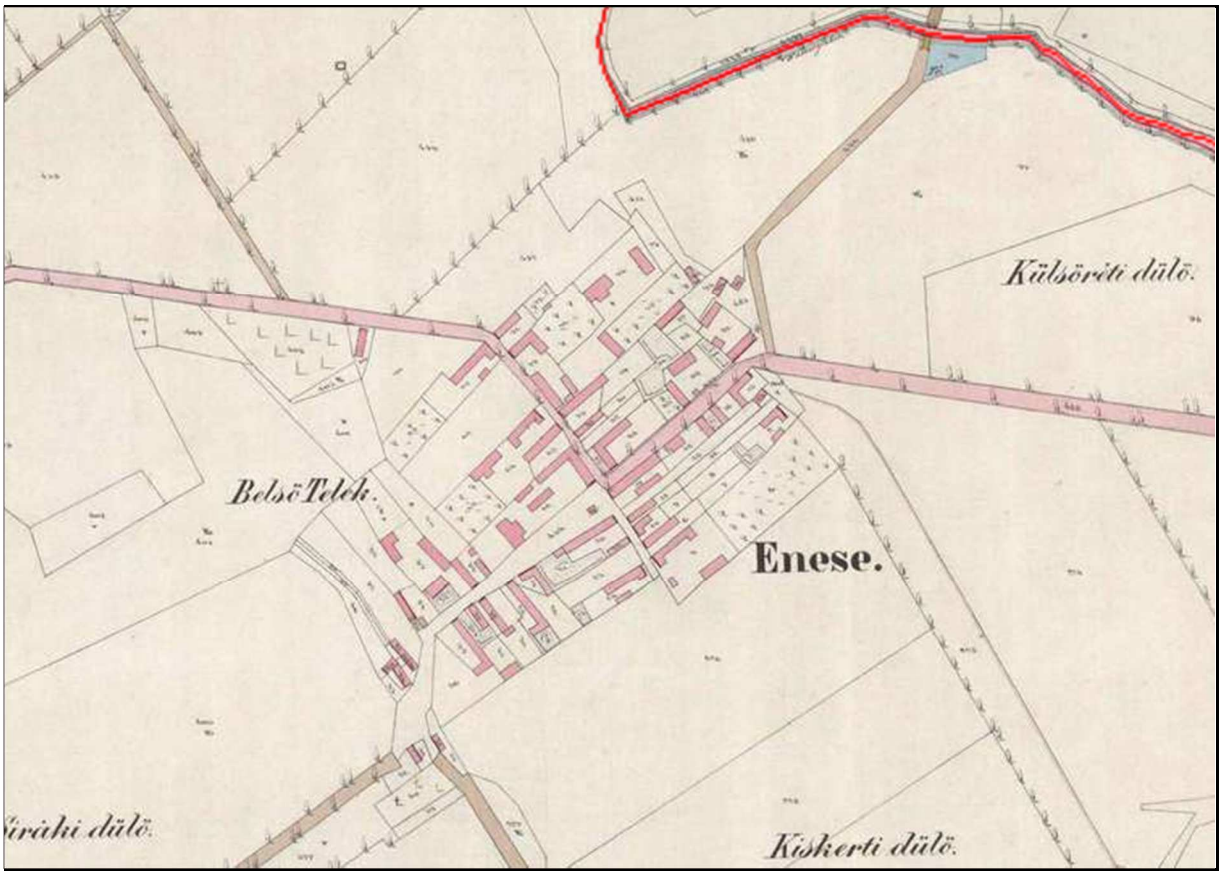

Kataszteri térképek 1856

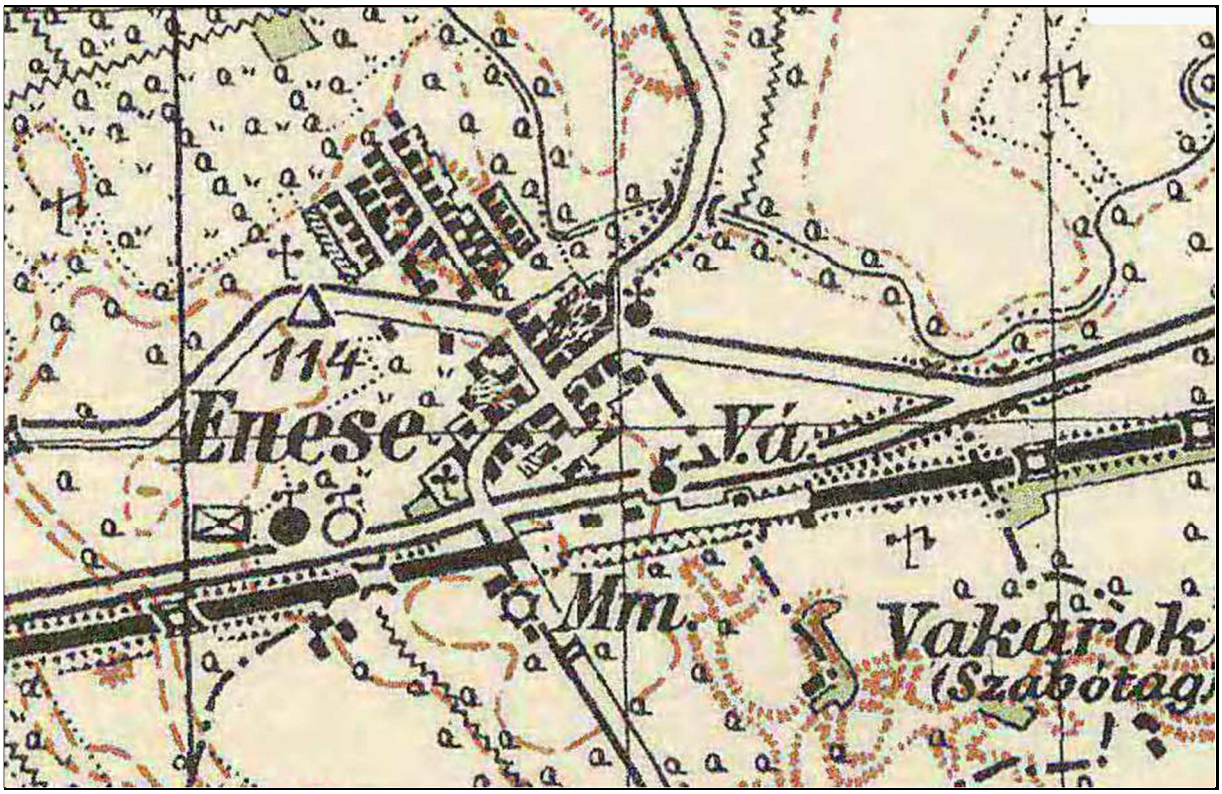

Az 1941-es katonai felmérésen már megjelenik északon a Kossuth utca, Szabadság utca és Dózsa György utca által alkotott szabályos szerkezetű településrész.
A vasúttól délre húzódó terület beépítése a II. világháború után történt, az 1960-as években készült műholdfelvételen már jól láthatók a szabályos szerkezetű lakóutcák.

Az északkeleti lakóterületek és a gazdasági területek kialakítása már ezután történt.

Enese napjainkban:

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,

Régészeti örökség

1. lelőhely. Szabadság utca 72. (1684)

Régészeti jelenségek: Település: őskor, újkőkor, kora bronzkor, Árpád-kor, középkor. Csontvázas temető: honfoglaláskor. Bizonytalan jellegű lelet: avar kor.

Leírás: A lelőhely Enese belterületének északi szélén, egy nagy kiterjedésű, észak-déli irányban hosszan elnyúló markáns dombon található. A domb legnagyobb és legmagasabb része a belterületen, jórészt a Szabadság utca telkeinek területén helyezkedik el. A dombnak ezen a részén korábban több alkalommal kerültek elő régészeti leletek. A Szabadság utca 72. számú ház kertjében a II. világháború idején bunkerépítéskor, később emésztőgödör ásásakor kerültek elő embercsontok. Ugyanezen a telken 1971-ben meszesgödör ásásakor honfoglaláskori sírra, a beszámolók alapján lovassírra bukkantak (aranyozott ezüstveret keltezi). 2002-ben hitelesítő ásatást végeztek a helyszínen (Langó Péter ásatása), melynek során további sír került elő, továbbá zselizi, kora bronzkori, és Árpád-kori települések maradványait tárták fel. Ugyanekkor a Szabadság utca 84. sz. ház telkéről avar kori bögre került elő (lakossági leletbeszolgáltatás). Ez utóbbi teleknél északabbra is kerültek elő régészeti leletek: a belterület északkeleti szélén őskori cseréptöredékeket találtak egy új ház alapásása során kidobott földben (Losonczi Máté helyszíni szemléje, 2004. augusztus 25.).

A kiemelkedésnek csak az ellaposodó északi szegélye nyúlik ki a beépített területről, itt, a domb északi szélén húzódik az M85 gyorsforgalmi út új nyomvonala. A domb északi lejtőjén terepbejárás során őskori és középkori cserépdarabok kerültek elő. Az útépítést megelőzően 2008-ban Antoni Judit a területen próbafeltárást végzett.

Forrás: Xántus János Múzeum Régészeti Adattára (továbbiakban: XJM Rég. Ad.) 18-72, 32-2003, 83-2005.; Langó Péter-Mende Balázs: Honfoglaláskori sírok Enesén. Arrabona 44/1. (2006) 231-250.; Reményi László: Terepbejárási dokumentáció, M85, Enese elkerülő szakasz, 2007. KÖH 600/4283/2009.; Losonczi Máté: Jelentés helyszíni szemléről. Enese, Szabadság utca. KÖH 600/516/2008.; Antoni Judit: Jelentés a 85. sz. főút Enese település elkerülő szakaszán végzett megelőző feltárásról, 2008. KÖH 600/2590/2009.; Antoni Judit: Feltárási dokumentáció, Enese, Szabadság u. 72., 2010. KÖH 600/0780/2010.

Helyrajzi számok: 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 087/3, 91/1, 91/2, 92/1, 92/2, 94/1, 95. 96. 97, 98, 99, 100, 101 102, 103, 104, 105, 113/4, 94/2, 71, 087/9, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57/1, 57/2, 57/3, 57/4, 57/5, 57/6, 57/7, 57/8, 57/9, 57/10, 57/11, 57/12, 57/13, 57/14,

57/15, 57/16, 57/17, 57/18, 57/19, 57/20, 57/21, 57/22, 57/23, 58/1, 59/1, 60/1, 61/1, 62/1, 63/1, 64/1, 65/1, 66/1, 67/1, 68/3, 68/4, 098/17, 098/35, 098/37, 098/39, 098/41, 098/58, 098/59, 098/55, 098/52, 098/49, 098/46, 098/43, 0102/1, 0102/2, 0102/3, 0102/4, 0102/5, 014/13, 014/14, 014/15, 014/16, 014/17, 014/18, 014/19,

2. lelőhely. Varga-tag (1699)

Régészeti jelenségek: Szórványlelet: avar kor.

Leírás: A lelőhely Enesétől délre, a Rábacsécsény felé vezető út nyugati oldalán. helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet T. Szőnyi Eszter 1995-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 27-95.; Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, 2017.

Helyrajzi számok: 059/5, 059/6, 059/7, 059/9.

3. lelőhely. Varga-tag II. (1700)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor, Árpád-kor.

Leírás: A lelőhely Enesétől délre, a Rábacsécsény felé vezető út nyugati oldalán, a Kepés-Lesvári-csatorna közelében lévő enyhe kiemelkedésen helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet T. Szőnyi Eszter (1995) és Sarkadi Gergely (2017) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 27-95.; Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, 2017.

Helyrajzi számok: 059/6, 059/7, 059/5, 059/9.

4. lelőhely. Pippani-dűlő (51434).

Régészeti jelenségek: Telep: késő neolitikum-kora rézkor, késő rézkor, kora bronzkor, Árpád-kor. Temető: avar kor. Felszíni telepnyom: késő középkor.

Leírás: A lelőhely az Eneséről Kónyba vezető úttól északra, egy a környezetéből enyhén kiemelkedő dombháton található. A lelőhely nagy része mezőgazdasági művelés alatt áll. A M85. gyorsforgalmi út nyomvonala keresztülszeli a lelőhelyet. Az út építése során 2009-2010-ben szakfelügyeletet, majd 2011-ben megelőző feltárást végeztek. Az előkerült telepjelenségek (gödör, árok, cölöplyuk) a késő neolitikumból, a kora rézkorból és az Árpád-korból származtak.

A feltárt objektumok közül kiemelkedett egy gödör, amelyben egymásra helyezett edényeket és tál-maradványt találtak (kora rézkor). A lelőhelyet Losonczi Máté és Takács Károly terepbejárása (2004, 2007), valamint Antoni Judit és Pesti Krisztina ásatása (2008, 2011) alapján ismerjük.

Forrás: Takács Károly: Terepbejárási dokumentáció, M85, Enese elkerülő szakasz, 2007. KÖH 600/4283/2009.; Antoni Judit: Jelentés megelőző feltárásról, Enese, Pippani-dűlő, 2009. KÖH 600/0809/2010.; Pesti Krisztina: Dokumentáció megelőző feltárásról- Enese, Pippani-dűlő és Kóny, Proletár- dűlő II. lelőhelyek, 2011. LLTK/699/2013.; Jelentések Vas és Győr-Moson-Sopron megyéből. 2004-2005. KÖH 600/1902/2005.

Helyrajzi számok: 087/3, 087/6, 087/7, 091/3, 091/7, 092/17, 092/20, 092/24, 093/3, 093/22, 093/18, 093/28, 093/19, 093/21, 094/6, 094/42.

5. lelőhely. Kiskerti-dűlő (67283).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor, középkor. Szórványlelet: őskor.

Leírás: A lelőhely Enese belterületének délkeleti részén (a Rákóczi Ferenc, Ady Endre, Hetvényi István és a Hunyadi utcák környékén), egy nagyobb, szabálytalan alakú dombon helyezkedik el. Kiterjed a vasútvonal északi oldalára is. A lelőhelyen több ízben folyt terepbejárás (Takács Károly, 2004; Losonczi Máté, 2009; Melis Eszter, 2014), 2017-ben Hornok Péter vezetésével próbafeltárást, majd ezt követően megelőző feltárást végeztek az Ady Endre és a Hetvényi István utca vonalán. Az ásatás során késő Árpád-kori településrészlet került elő. A lelőhelyet Takács Károly (2004), M. Egry Ildikó (2002), Losonczi Máté (2009) és Melis Eszter (2014) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 43-2004.; Losonczi Máté: Lelőhely bejelentése, Enese, Kiskerti-dűlő és Eper u. lelőhelyekről, 2009. KÖH 600/2423/2009; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció- Győr-Sopron vonal fejlesztése, 2015. (650/2/2016).; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).

Helyrajzi számok: 195, 203, 220, 221/1, 221/2, 222/1, 222/2, 223/1, 223/2, 224/1, 224/2, 226, 233/2, 233/1, 232, 231, 230, 234/2, 240, 224/2, 442/1, 442/5, 442/43, 442/44, 442/45, 442/46, 442/47, 442/48, 442/49, 442/50, 442/51, 442/52, 442/53, 442/54, 442/55, 442/56, 442/57, 442/58, 442/59, 442/60, 442/61, 442/62, 442/63, 442/64, 442/65, 442/66, 442/67, 243, 442/6, 242, 241.

6. lelőhely. Eper u. 3. (67287)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, Árpád-kor, középkor, kora újkor.

Leírás: A lelőhely a település délnyugati szélén, a vasúttól délre, egy kisebb kiemelkedésen található. Az Eper u. 3. sz. alatti veteményeskertben és az azon túl fekvő szántón számos edénytöredéket gyűjtöttek, amelyeket a győri múzeumnak ajándékoztak. Feltehető, hogy a lelőhely a megjelöltnél valamivel nagyobb területre terjed ki. A lelőhelyet M. Egry Ildikó helyszíni szemléje (2002) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 25-2004.; M. Egry Ildikó: Jelentés helyszíni szemléről, Enese, Eper u. 3., 2002. KÖH 600/0208/2011; M. Egry Ildikó: Lelőhely bejelentése, Enese, Kiskerti-dűlő és Eper u. lelőhelyekről, 2009. KÖH 600/2423/2009.; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).

Helyrajzi számok: 072, 073, 074/2, 074/3, 074/5, 074/6, 309/3, 309/4, 316, 317/2, 313, 317/3, 317/4, 311, 312.

7. lelőhely. Külső-Réti-dűlő (71271)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, újkőkor, középkor.

Leírás: A lelőhely a községtől keletre az M85. gyorsforgalmi út nyomvonalán található. A gyorsforgalmi út nyomvonalának humuszolása során DVK, zselizi kerámiákat, 19 db kova magkövet és pattintékot, valamint középkori vastöredékeket, vasszegeket és kerámiatöredékeket találtak. A lelőhelyet M. Egry Ildikó régészeti szakfelügyelete (2009) alapján ismerjük.

Forrás: M. Egry Ildikó: Jelentés régészeti szakfelügyeletről, 85. sz. főút Enese elkerülő szakasz, 2009. KÖH 600/4402/2009.; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).; Egry Ildikó: Enese határa. In: RKM 2009. 204.

Helyrajzi számok: 05/30, 05/33, 05/36, 05/39, 05/43, 05/46, 05/47, 05/40, 05/44, 06/10, 06/11, 06/13, 06/14, 06/16, 06/17, 06/19, 06/20, 06/22, 06/23, 06/25, 06/26, 06/28, 06/29, 06/31, 06/32, 06/34, 06/35, 07/11, 07/12, 07/14, 07/15, 07/17, 07/18, 07/21, 07/22, 07/24, 07/25, 07/26, 07/27,

8. lelőhely. Győri-dűlő (44935)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor, Árpád-kor, késő középkor.

Leírás: A lelőhely a Péterháza-puszta és a Bezi, Faluhely-puszta között húzódó északnyugat-délkeleti irányú markáns homokvonulat északkeleti részén és keleti előterében található. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Marton Tibor (2003), Stribrányi Máté (2010) terepbejárása, valamint Bíró Szilvia ásatása alapján ismerjük.

Forrás: Marton Tibor: Jelentés terepbejárásról Bezi, 2003. november. KÖH 600/1496/2004.; Reményi László-Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.

Helyrajzi számok: 0132/4, 0134/6, 0135, 0137/3, 0134/9, 0134/7, 0134/8, 0134/5, 0133, 0134/4, 0138.

9. lelőhely. Szilos-dűlő (74327)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor.

Leírás: A lelőhely Enese határának délkeleti részén, a Kepés-Lesvári-csatorna déli oldalán lévő kisebb homokdombon található. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stribrányi Máté (2010) és Sarkadi Gergely (2017) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Reményi László-Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.; Reményi László-Stibrányi Máté: Enese határa. In: RKM 2010. 219-220.; Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, 2017.

Helyrajzi számok: 0129/8.

10. lelőhely. Varga-tag III. (74329)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: újkőkor, késő bronzkor, késő vaskor, római kor. Sír: bronzkor.

Leírás: A lelőhely a község határának délkeleti részén, a Kepés-Lesvári-csatorna északi oldalán emelkedő északnyugat-délkeleti irányú homokdombon található. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A felszíni leletanyag a lelőhely északi részén jelentkezett a legintenzívebben. A dél részen, egészen a csatorna partjáig közepes intenzitással kelta és római kerámiákat találtak. A lelőhelyet Stribrányi Máté (2010) és Sarkadi Gergely (2017) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Reményi László-Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.; Reményi László-Stibrányi Máté: Enese határa. In: RKM 2010. 219-220.; Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, 2017.

Helyrajzi számok: 028, 047/11, 047/6, 053/1, 053/5, 053/2, 053/3, 053/4.

11. lelőhely. Kováts-tag (74331)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor.

Leírás: A lelőhely Enesétől délkeletre, a hajdani Sárdos-ér déli oldalán, alacsony dombon található. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Stribrányi Máté terepbejárása (2010) alapján ismerjük.

Forrás: Reményi László-Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.; Reményi László-Stibrányi Máté: Enese határa. In: RKM 2010. 219-220.

Helyrajzi számok: 047/9, 047/10.

12. lelőhely. Péterháza-puszta III. (74335)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, középkor.

Leírás: A lelőhely Péterháza-puszta nyugati oldalán, az itt húzódó markáns homokdomb nyugatra néző lejtőjén helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Stribrányi Máté terepbejárása (2010) alapján ismerjük.

Forrás: Reményi László-Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.; Reményi László-Stibrányi Máté: Enese határa. In: RKM 2010. 219-220.

Helyrajzi számok: 0132/4, 0141, 0132/5, 0155/4, 0146, 0149.

13. lelőhely. Péterháza-puszta, Erdőalja (31093)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: újkőkor, kora bronzkor. Bizonytalan jellegű lelet: ismeretlen kor, római kor, Árpád-kor. Temető: kora bronzkor (kisapostagi kultúra).

Leírás: A lelőhely Péterháza-pusztától északkeletre, egy szélesen elterülő, tekintélyes magasságú homokdomb magasabb részén található. A lelőhely egy részét homokbányászással elpusztították. A hajdani bányagödrök mára beerdősültek. A terület másik része korábban is

erdő, illetve szőlő volt. A terület egy része jelenleg szántóföld. Szőlőmunkák közben kora bronzkori sírokat bolygattak. A felszínen neolitikus, kora bronzkori, római kori és Árpád-kori kerámiatöredékek kerültek elő. A lelőhelyet Mithay Sándor (1956), Takács Károly (1994) és Marton Tibor (2003) terepbejárása, valamint Lovas Elemér adatgyűjtése alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 37-68, 9-2001.; Lovas Elemér: Győr környékének lelőhelykatasztere. Kézirat.; Marton Tibor: Jelentés terepbejárásról Bezi, 2003. november. KÖH 600/1496/2004.

Helyrajzi számok: 0132/1, 0162/2, 0162/3, 0132/4, 0163, 0164, 0166, 0147, 0167.

14. lelőhely. Belevár (31103)

Régészeti jelenségek: Vár: kora újkor.

Leírás: A lelőhely A lelőhely az egykori Sárdos-ér medre mellett, attól É-ra az ér árteréből szigetszerűen kiemelkedő ovális alakú dombon található. A terület hosszú ideje szántóföld. A területen kora újkori kerámiatöredékek és tégladarabok kerültek elő. 18. századi térképi adatok alapján itt törökkori menedékvár állt. A lelőhelyet Mithay Sándor (1956) és Takács Károly (1994) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 40-68, 9-2001.; Tomka Péter: Régészeti hatástanulmány Győr-Szombathely 400 kV-os távvezeték Győr-Moson-Sopron megyei szakaszán. KÖH 600/192/2005.

Helyrajzi számok: 0170/1, 0170/2, 0170/4, 0183/3, 0183/4.

15. lelőhely. Péterháza-puszta II. (31105)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: rézkor, középkor.

Leírás: A lelőhely azon a nagy kiterjedésű, északnyugat-délkeleti irányban elnyújtott kiemelkedés délkeleti lejtőjén található, melyen Péterháza-puszta is fekszik. A terület hosszabb ideje szántóföld. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása (1994) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 9-2001.

Helyrajzi számok: 0154, 0153, 0157, 0155/2, 0155/4, 0155/5, 0141.

16. lelőhely. Hugat-puszta (31106)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, újkőkor.

Leírás: A lelőhely a Rábcától délre mintegy 700 méterre található egy kisebb kiemelkedésen. A terület egy részén korábban homokot bányásztak. A felhagyott bányagödrök mára

beerdősültek. A lelőhely nagyobb része mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása (1994) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 9-2001.; Tomka Péter: Régészeti hatástanulmány Győr-Szombathely 400 kV-os távvezeték Győr-Moson-Sopron megyei szakaszán. KÖH 600/192/2005.

Helyrajzi számok: 0183/4, 0183/1, 0183/5, 0176/7, 0176/8, 0185.

17. lelőhely. Fudi-puszta (32266)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középső bronzkor (dunántúli mészbetétes edények kultúrája), késő bronzkor.

Leírás: A lelőhely a mai Fudi-pusztától nyugatra egy megközelítően ovális alakú, a környezetéből jelentékenyen kiemelkedő dombon található. A domb északi lábánál folyt egykor a Rábából kiszakadó Sárdos-ér, amit ma a Kepés-Lesvári-csatorna helyettesít. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Takács Károly (1994) és Tomka Péter (1999) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 36-99, 9-2001.; Tomka Péter: Régészeti hatástanulmány Győr-Szombathely 400 kV-os távvezeték Győr-Moson-Sopron megyei szakaszán. KÖH 600/192/2005.

Helyrajzi számok: 0115/7.

18. lelőhely. Fudi-puszta 117,6 Mp (33027)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor. Bizonytalan jellegű lelet: őskor.

Leírás: A lelőhely az Eneséről Rábacsécsénybe vezető országút mellett a környezetéből markánsan kiemelkedő hosszúkás dombon található. A területen régebben málnás volt, az ezredfordulón akácerdőt telepítettek ide. A lelőhelyet Takács Károly terepbejárása (1994) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 9-2001.

Helyrajzi számok: 0105/1

19. lelőhely. Fudi-puszta III. (33063)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor.

Leírás: A lelőhely Fudi-pusztai egykori Állami Gazdaságtól nyugatra, egy szélesen elterülő dombon helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Tomka Péter terepbejárása (1999) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 36-99.; Tomka Péter: Régészeti hatástanulmány Győr-Szombathely 400 kV-os távvezeték Győr-Moson-Sopron megyei szakaszán. KÖH 600/192/2005.

Helyrajzi számok: 0108/6, 0108/7, 0108/8, 0108/9, 0108/10, 0114, 0115/7, 0115/6.

20. lelőhely. Fudi-puszta IV. (33064)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, római kor, középkor.

Leírás: A lelőhely a Fudi-pusztai egykori Állami Gazdaságtól északra, egy észak-déli irányú kiemelkedés észak lejtőjén található. A terület nagyobb része szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Tomka Péter terepbejárása (1999) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 36-99.; Tomka Péter: Régészeti hatástanulmány Győr-Szombathely 400 kV-os távvezeték Győr-Moson-Sopron megyei szakaszán. KÖH 600/192/2005.

Helyrajzi számok: 0113/1, 0113/6, 0115/3, 0115/5.

21. lelőhely. Hármashatár (33067)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, római kor, Árpád-kor.

Leírás: A lelőhely a Rábacsécsény felé vezető út keleti oldalán, a Kepés-Lesvári-csatornától délre, egy a környezetéből markánsan kiemelkedő észak-déli csapásirányú dombon található. A domb egy részét akácerdő fedi, nagyobb része művelés alatt áll. A lelőhelyet Mithay Sándor (1956) és Sarkadi Gergely terepbejárása (2017) alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 469-69.; Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, 2017.

Helyrajzi számok: 0124/1, 0129/3, 0129/6, 0129/8.

22. lelőhely. Siráki-dűlő (88049)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, római kor, középkor, kora újkor.

Leírás: A lelőhely Enesétől nyugatra a vasút és a 85. sz. főút mentén hosszan húzódik kelet-nyugati irányban. A lelőhely egy része mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Melis Eszter terepbejárása (2014) alapján ismerjük.

Forrás: Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció- Győr-Sopron vonal fejlesztése, 2015. (650/2/2016).; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).

Helyrajzi számok: 076/1, 076/2, 080, 069/2, 081, 078/27, 078/26, 078/18, 078/23, 078/22, 078/21, 078/25, 078/24, 78/15.

23. lelőhely. Kiskerti-dűlő II.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.

Leírás: A lelőhely a község délkeleti széle és a hajdani Sárdos-ér medre között egy enyhe kiemelkedésen található. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A telepnyom talán összefügg az innen északra, nem nagy távolságra lévő *5. lelőhellyel*.

A lelőhelyet Takács Károly helyszíni szemléje (2020) alapján ismerjük.

Forrás: A szerző felszíni gyűjtése.

Helyrajzi számok: 044/10, 046/8.

24. lelőhely. Kertek alatt.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő középkor.

Leírás: A lelőhely Enese belterületén, a Petőfi, a Szabadság és a Dózsa György utcák kertvégei, valamint a Szapud-Ószhelyi-csatorna által határolt rétterületen helyezkedik. A területet fedő ősgyep lényegi megfigyeléseket nem tett lehetővé, ezért a számos vakondtúrást vizsgálták át, melyekből apró kerámiatöredékek és fémleletek kerültek elő. A lelőhelyet Újvári Ferenc 2019-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Újvári Ferenc: Jelentés enesei terepbejárásról (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum. 2019.03.26.).

Helyrajzi számok: 14/8, 14/52, 14/53, 14/54, 14/51, 14/64, 15.

25. lelőhely. Bezi, Faluhely-puszta I. (31095)

Régészeti jelenségek: Település: Árpád-kor, késő középkor. Felszíni telepnyom: kora vaskor, késő vaskor. Hamvasztásos (urna) temető: kora vaskor. Csontvázas temető: késő vaskor. Bizonytalan jellegű lelet: ismeretlen kor.

Leírás: A lelőhely a Péterháza-puszta és a Bezi, Faluhely-puszta között húzódó északnyugat-délkeleti irányú markáns homokvonulat középső és északkeleti részén található. A terület

mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhely nagyobb része Bezi határába esik. A lelőhelyen 2010-ben homokbányát (célkitermelő helyet) jelöltek ki. A megelőző feltárás során Árpád-kori és késő középkori telepobjektumok, valamint kora vaskori urnatemető és kelta csontvázas temető került elő. A lelőhelyet Mithay Sándor helyszíni szemléje (1956), Takács Károly terepbejárásai (1994, 2009), Stibrányi Máté terepbejárása (2009), valamint Bíró Szilvia 2010-ben végzett ásatása alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 40-68, 42-68, 9-2001. Takács Károly: Jelentés terepbejárásról, Bezi, Péterháza-puszta, 2009. KÖH 600/3250/2009.; Reményi László - Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.; Bíró Szilvia - Molnár Attila: Bezi, Faluhely-dűlő. In: RKM 2010. 178.

Helyrajzi számok: 0132/4.

26. lelőhely. Bezi, Nagy-Sarok (69021)

Régészeti jelenségek: Telep: késő neolitikum, kora rézkor, középső rézkor, kora bronzkor (Makó-kultúra), középső bronzkor (urnasíros kultúra). Hamvasztásos temető: középső bronzkor (urnasíros kultúra). Kút: középső bronzkor (urnasíros kultúra). Szórványlelet: középkor.

Leírás: A lelőhely Enesétől és a Szapud-Ószhelyi-csatornától északra, a Bezi felé vezető műút és a csatorna között egy nagyobb, szabálytalan alakú homokdombon található. A lelőhely Bezi közigazgatási területén található és csak érinti Enese területét. A lelőhelyet érintette a M85 gyorsforgalmi út és az enesei csomópont építése (2008-2010). A földmunkákkal érintett részeken megelőző feltárást végeztek (2008-2009). A lelőhely többi része szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Losonczi Máté helyszíni szemléje (2004), Takács Károly terepbejárása (2007), Stibrányi Máté terepbejárása (2009), valamint M. Egry Ildikó 2008-ban és 2009-ben végzett ásatása alapján ismerjük.

Forrás: XJM RA 83-2005.; Losonczi Máté: Lelőhelybejelentő adatlap, Bezi - Nagy-sarok, 2009. KÖH 600/2429/2009.; Reményi László: Terepbejárási dokumentáció, M85, Enese elkerülő szakasz, 2007. KÖH 600/4283/2009, 2008-0025/2.; M. Egry Ildikó: Jelentés megelőző feltárásról, Bezi, Nagy Sarok, 2009. KÖH 600/0811/2010.; M. Egry Ildikó: Dokumentáció megelőző feltárásról, Bezi, Nagy- sarok 2008- 2009 KÖH 600/2178/2011.; Egry Ildikó: Bezi, Nagy-sarok. In: RKM 2008. 151.; Egry Ildikó: Bezi, Nagy-sarok. Előzetes beszámoló a bronzkori falu feltárásáról (2008-2009). In: RKM 2009. 5-18.

Helyrajzi számok: 0101, 0102/2, 0102/3, 0102/4, 0102/5.

27. lelőhely. Bezi, Kastély-tábla (74333)

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: neolitikum, bronzkor.

Leírás: A nagy kiterjedésű lelőhely Péterháza-pusztától délre, az árvízjárta laposokból kiemelkedő széles dombháton található. A lelőhely nagyobb része Bezi határába esik. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté terepbejárása (2010) alapján ismerjük.

Forrás: Reményi László - Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.

Helyrajzi számok: 0153.

28. lelőhely. Kóny, Szapud-ér (24332)

Régészeti jelenségek: Szórványlelet: őskor.

Leírás: Az Enese és Kóny határvonalán futó Szapud-ér medrében a felette áthaladó vasút hídjánál. bronz lándzsahegyre bukkantak, a csatorna medrének kotrásakor. A lelőhelyet Lovas Elemér adatgyűjtése alapján ismerjük.

Forrás: XJM Rég. Ad. 95-83.; Lovas Elemér: Győr környékének lelőhelykatasztere. Kézirat.; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció- Győr-Sopron vonal fejlesztése, 2015. (650/2/2016).; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).

Helyrajzi számok: 068, 069/1, 080,

29. lelőhely. Kóny, Csatornarendszer III. (28545)

Régészeti jelenségek: Árok: Árpád-kor.

Leírás: A jelenlegi Szapud-Ószhelyi-csatorna déli mellékága része a Tóköz területén megfigyelt, Árpád-korra keltezhető árok-, illetve csatornahálózatnak. A hajdani csatorna összetett szerkezetű volt: három párhuzamos mederből és medrek közé hányt töltésből állt. A mesterséges árok 18. századi térképeken a *Pippan-ér* nevet viseli. A jelenleg belvízlevezetésre szolgáló csatornamedret az elmúlt évszázadokban többször felújították, ennek során összetett szerkezetét elvesztette, két oldalsó medre feltöltődött. Az egykori objektumokra terepbejárás során figyeltek fel, majd szondázó ásatásokkal vizsgálták.

Forrás: XJM Rég. Ad. 24-2002.; Takács Károly: Ásatási jelentés, Kóny, Fehértó, Győrsövényház, Markotabödöge, Bezi. 3011-72-338/2000. KÖI.; Melis Eszter: Előzetes régészeti dokumentáció- Győr-Sopron vonal fejlesztése, 2015. (650/2/2016).; Melis Eszter:

Előzetes régészeti dokumentáció, Győr - Sopron országhatár vasútvonal fejlesztése, 2014. (600/868/2014).

Helyrajzi számok: 082, 086, 087/1, 087/3, 087/4, 087/5, 085, 078/4.

30. lelőhely. Bezi, Csatornarendszer XVII. (28559)

Régészeti jelenségek: Árok: Árpád-kor.

Leírás: Az összetett szerkezetű Árpád-kori árokmaradvány része a Tóköz területén megfigyelt, Árpád-korra keltezhető árok-, illetve csatornahálózatnak. A hajdani csatorna három párhuzamos mederből és medrek közé hányt töltésből állt. Az Enese és Bezi közigazgatási határán futó árok egy szakaszon belvízelvezető csatornaként működik, másutt viszonylag épen fennmaradt és egyszerű parcellahatárként, mesgyeként szolgál. Az egykori objektumokra terepbejárás során figyeltek fel, majd szondázó ásatásokkal vizsgálták.

Forrás: XJM Rég. Ad. 24-2002.; Takács Károly: Ásatási jelentés, Kóny, Fehértó, Győrsövényház, Markotabödöge, Bezi. 3011-72-338/2000. KÖI.; Reményi László - Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, NABUCCO gázvezeték, Dunántúli szakasz, 2009-2010. KÖH 600/2167/2010.

Helyrajzi számok: 0245, 0233/7, 0137/1, 0136, 0134/1, 0137/5, 0137/6, 0245, 0233/7, 0233/8, 0233/9,

Régészeti érdekű területek:

Az ismert régészeti lelőhelyek elhelyezkedése alapján a középkori Enese falu maradványai a község mai belterülete alatt, illetve a belterület közvetlen környékén keresendők, ezért a település belterülete régészeti érdekű területnek minősül. Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is.

f) Védettségek

A tárgyalt régészeti lelőhelyek *ex lege* általános védettséget élveznek. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található.

g) Az örökségi értékek elemzése

Az Enese területén található régészeti lelőhelyeken minden nagyobb régészeti korszak hagyatéka megtalálható. A lelőhelyek legnagyobb része hajdani telepek, települések emlékanyagát őrzi. Temetők, sírok hat lelőhelyen maradtak ránk.

Az őskor kivételes gazdagságban képviselteti magát a település környékén: mindösszesen huszonhárom lelőhelyen kerültek elő prehistorikus régészeti emlékek, melyek az őskor minden korszakát reprezentálják, a neolitikumtól a késő vaskorig. Mindez a térség folyamatos vagy szinte folyamatos lakottságát tanúsítja az őskor évezredein keresztül.

Az őskori lelőhelyek túlnyomó része egykori telepek, települések emlékanyagát őrzi. A legkorábbi földművelő és állattartó közösségek a középső neolitikum idején jelentek meg a térségben. telepeikre utaló leletek kerültek elő az *1, 4, 7, 10, 13, 16, 26.* és a *27. lelőhelyen*.

Az újkőkori élelemtermelő közösségek továbbélését tanúsítják a késő neolitikus (*4.* és a *26. lelőhely*), a kora rézkori (*4.* és a *26. lelőhely*), a középső rézkori (*26. lelőhely*) és a késő rézkori (*4. lelőhely*) telepmaradványok. A népesség látszólagos kontinuitását mutatják a bronzkori emlékek is. A kora bronzkori kisapostagi kultúra telepe és temetője került elő a *13. lelőhelyen*. Kora bronzkori telepjelenségeket tártak fel az *1,* a *4.* és a *26. lelőhelyen* is. A leletek mennyisége megnövekszik a középső és késő bronzkorban (*10, 17, 26. lelőhely*). Külön figyelmet érdemel a *4.* és a *26. lelőhely*, ahol egymásra rétegződött újkőkori, rézkori és bronzkori telepmaradványokat tártak fel a M85 gyorsforgalmi út nyomvonalán. Egyedülálló a *26. lelőhelyen* feltárt középső bronzkori nagyméretű vesszőfonatos kút, melynek a famaradványait is sikerült kiemelni.

A terület a kora vaskor idején sem volt lakatlan, amit jól mutat a *25. lelőhelyen* feltárt hamvasztásos (halmos) temető. A kora vaskori temető mellett temetkeznek a késő vaskori kelták is. Mindkét temetőből gazdag leletanyag – fegyver és edénymellékletek – kerültek elő. Enese környékén kelta telepnyomról IS tudunk a *10. lelőhelyen*.

A római kor régészeti emlékei kilenc helyen kerültek elő. A lelőhelyeken a provincia bennszülött lakosságának falusias jellegű települései sejthetőek. Figyelemre méltó a *10. lelőhely*, ahol a kelta település egyenes folytatásának látszik a római kori telep.

A középkor és kora újkor időszakát húsz lelőhely képviseli. A község belterületén több helyütt kerültek elő középkori településmaradványok. A Szabadság utca középső szakaszán és az Eper utcában Árpád-kori telepnyomok láttak napvilágot (*1.* és *6 lelőhely*). A Rákóczi Ferenc, Ady Endre és a Hunyadi utca környékén, valamint a Petőfi, a Szabadság és a Dózsa György utca kertvégein késő középkori település maradványai rejlenek (*5.* és *24. lelőhely*). Az előbbi településrészlet minden bizonnyal összefügg a tőle nem nagy távolságra lévő *23. lelőhellyel*. Az ismert régészeti lelőhelyek elhelyezkedése alapján a középkori Enese falu maradványai a község mai belterülete alatt, illetve a belterület közvetlen környékén keresendők. Ugyancsak a

középkori Enese faluhoz köthetők a *3, 7.* és a *22. lelőhelyen* megfigyelt Árpád-kori és késő középkori telepjelenségek.

A *8, 12, 13, 15.* és a *25. lelőhelyen* azonosított középkori telepmaradványok a törökkorban elpusztult Utal faluhoz kapcsolhatóak. A település helyére az újkori *Faluhely-puszta* neve utal, mely Bezitől délkeletre található. Utal a 15. század közepén jelenik meg okleveleinkben (*possessio Vtal*), mint a Mérgesi és a Poky családok ősi birtoka. A falu a 17. század folyamán a török betörések következtében pusztult el. Területe részben Bezi, részben Enese határába olvadt.

A *20.* és a *21. lelőhelyen* előkerült Árpád-kori és késő középkori telepjelenségek jól azonosíthatók az okleveles anyagból ismert Fúd faluval. Fúd Árpád-kori eredetű település, mely 1328-ban bukkan fel először az oklevelekben (*possessio Fuhd*). 1434-ben már prédiumként említik, tehát ekkor már lakatlan puszta. Ha később még be is népesült a birtok, legkésőbb a 16. század folyamán végleg elpusztult, mert az 1609. évi adóösszeírás már nem említi. Területe Enese és Rábacsécsény határába olvadt.

A középkori emlékek sorában külön színfoltot jelent a Hugot-puszta közelében azonosított törökkori erődített hely (*14. lelőhely. Belevár*), valamint a két Árpád-kori csatornamaradvány (*29.* és *30. lelőhely*). Utóbbiak rövidebb szakaszai csupán az egész Tóköz területén megfigyelt, Árpád-kori árok-, illetve csatornahálózatnak. A korabeli forrásokban megjelenő, régészetileg is kutatott csatornák összetett szerkezetűek voltak: két-, illetve három párhuzamos mederből és medrek közé hányt töltésből álltak. A Tóköz tekintélyes részét lefedő árokhálózat funkciója részben a vízvezetés, részben elhatárolás, elkerítés volt.

h) Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggés-rendszerében

A régészeti lelőhelyek közül az *1, 5.* és a *6. lelőhely* beépített vagy részben beépített területen található. A *24. lelőhely* területe jelenleg beépítés alatt áll. Ezeken a lelőhelyeken a különféle építkezések, infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

A *2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26.* és a *27. lelőhely* területe részben vagy teljes egészében szántóföldi művelés alatt áll. A felsorolt lelőhelyeken a szokásosnál mélyebb szántás vagy egyéb talajforgatás során régészeti értékek károsodhatnak. Különösen jelentős lehet a talajforgatás károsító hatása a *14. lelőhelyen*, ahol kora újkori épületmaradványokat, illetve a *4, 8, 10, 13, 20, 25.* és a *26. lelőhelyen*, ahol intenzív őskori, római kori és középkori telepjelenségeket bolygat a szántás vagy a mélyebb talajlazítás. A *25. lelőhelyen* kora és késő vaskori temetkezések is veszélyeztetettek lehetnek. Amennyiben a lelőhelyek területén fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés, akkor jelentős károk keletkezhetnek a kulturális örökség elemeiben.

A *18. lelőhely* egészét, a *13.* és a *21. lelőhely* területének egy részét erdő borítja. Fakitermelés (a tuskók kiszedése) és erdőtelepítés, faültetés során örökségi értékek károsodhattak és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.
Az új M85 gyorsforgalmi út nyomvonala érinti az *1, 4, 7.* és a *26. lelőhelyet*. Az építést megelőzően az érintett nyomvonalon-szakaszokon megelőző feltárást, próbafeltárást és régészeti szakfelügyeletet végeztek.
A Győr-Sopron közötti vasút és a 85. sz. főút nyomvonala érinti az *5.* és a *22. lelőhelyet*. A vasútvonal és a főút építésekor régészeti értékek sérülhettek, illetve semmisülhettek meg.
A *13.* és a *16. lelőhely* területén korábban homokot bányásztak. A bányászat során régészeti értékek pusztulhattak el. Homokkitermelés már egyik területen sem folyik, a gödröket növényzet (erdő) nőtte be. A *25. lelőhely*en 2010-ben homokbányát (célkitermelő helyet) jelöltek ki. A földkitermelést megelőzően régészeti feltárást végeztek az érintett területrészen.
A két Árpád-kori árokmaradvány eltérő állapotban maradt fenn. A Szapud-Ószhelyi-csatorna déli mellékága (*29. lelőhely*) jelenleg belvíz-csatornaként funkcionál. A csatornamedret az elmúlt évszázadokban többször felújították, kotorták, ennek során hajdani összetett (hármas) szerkezetét elvesztette, két oldalsó medre feltöltődött. Az Enese és Bezi közigazgatási határán futó árok (*30. lelőhely*) egy szakaszon szintén belvízelvezető csatornaként működik, másutt viszonylag épen fennmaradt és egyszerű parcellahatárként, mesgyeként szolgál.

1.3. A védett műemléki értékek települési értékkleltára

Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek illetve műemlékek és általános műemléki védelem alatt álló értékek Enesén nem találhatók.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékkleltára:

Enese Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 10/2017. (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. sz. melléklete tartalmazza Enese Község területén a helyi építészeti védelemben részesülő építmények listáját.

Sorsz.	**Megnevezés, cím**	**Hrsz**
1.	Polgármesteri hivatal (volt Enessey-Barcza kúria)	150
2.	Kultúrház (volt Enessey-Tschurl kúria)	152
3.	Római katolikus templom	190
4.	Tündérkastély Óvoda épülete (volt Purgly-Kesserű kúria)	155/2
5.	Enessey család Kriptája B 41	212
6.	Enessey család Kriptája C 7	212
7.	Evangélikus templom	114

H1.	Polgármesteri Hivatal (volt Enessey-Barcza kúria)		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	150	**Cím:**	Szabadság u. 25.

Fotó:

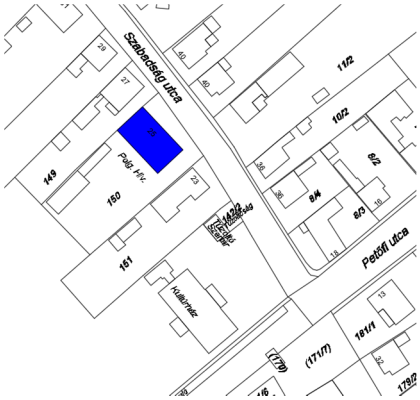

Ismertetés:

Enessey Sándor földbirtokos építtette1870-ben. Az államosításkor vált középületté, az akkori tanácsházzá.

Az épület földszintes, épülettömege egyszerű. Utcai homlokzata szimmetrikus, háromtengelyes homlokzatát felülről övpárkány zárja. A középső tengely enyhén előreugrik.

Az utcai homlokzat nyílásai szegmensíves záródásúak. A nyílászárókat eredetileg egyszerű keretezés díszítette, az oszlopos-párkányos keretek később kerültek a homlokzatra.

H2.	Kultúrház (volt Enessey-Tschurl kúria)		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	152	**Cím:**	Szabadság u. 19.

Fotó:

Ismertetés:

1862 és 1885 között építtette Enessey Kálmán, a vármegye első aljegyzője.

Az épület földszintes, épülettömege egyszerű. Utcai homlokzata szimmetrikus, háromtengelyes homlokzatát felülről övpárkány zárja. A középső tengely oromzatos, enyhén előreugrik, időközben egy teraszt építettek hozzá.

A homlokzatok ablakai szegmensíves záródásúak, az ablak könyöklők vonalában övpárkány fut körbe a homlokzaton. A nyílászárókat oszlopos-párkányos keretek díszítik.

H3.	Római katolikus templom		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	190	**Cím:**	Petőfi u. 1/a.

Fotó:

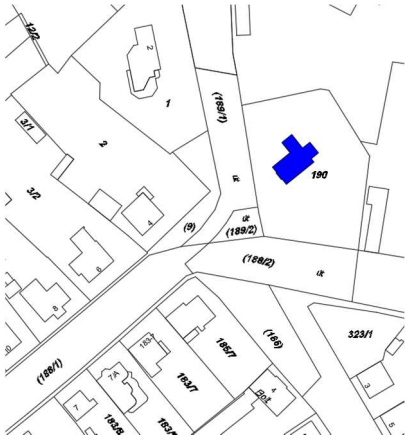

Ismertetés:

A templom alapkövét 1895. őszén tették le, és 1896. július 12-én szentelték fel Schlitter Lajos tervei alapján.

Falai eredetileg kívül-belül egyszínűre voltak festve. A tornyot átépítették.

Homlokzata gazdagon díszített, kváderezett lizénák tagolják. A nyílások félköríves záródásúak.

H4.	Tündérkastély Óvoda épülete (volt Purgly-Kesserű kúria)		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	155/2	**Cím:**	Petőfi u. 26.

Fotó:

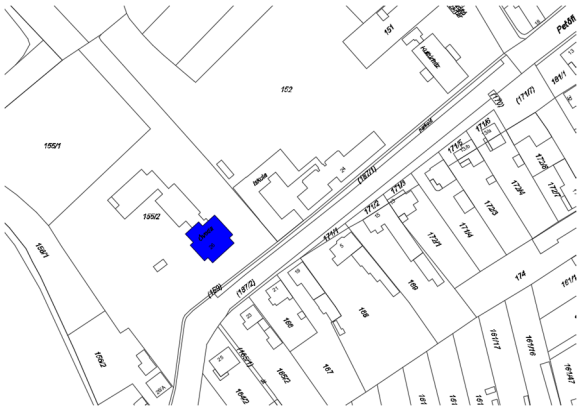

Ismertetés:

A legrégebbi építmény Enesén. Horváth Dániel főszolgabíró, később alispán építtette az 1830-as években. A mai középrizalitos főbejáratot később építették hozzá.

Utcai homlokzata szimmetrikus, lizénás, a bejáratoz hangsúlyos, szimmetrikus íves lépcső vezet fel, a rizalitot timpanon zárja.

Az utcai homlokzat nyílásainak keretezése egyszerű profilozású. A középrizalit nyílásai félköríves záródásúak.

H5.	Enessey család kriptája		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	212	**Cím:**	Enesei temető B 41

Fotó:

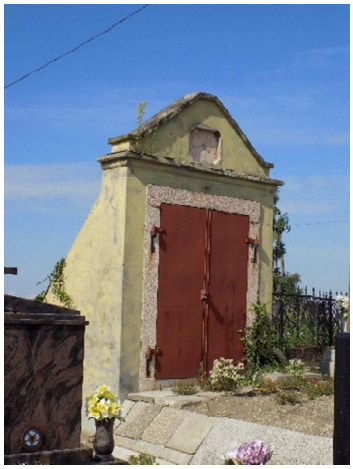

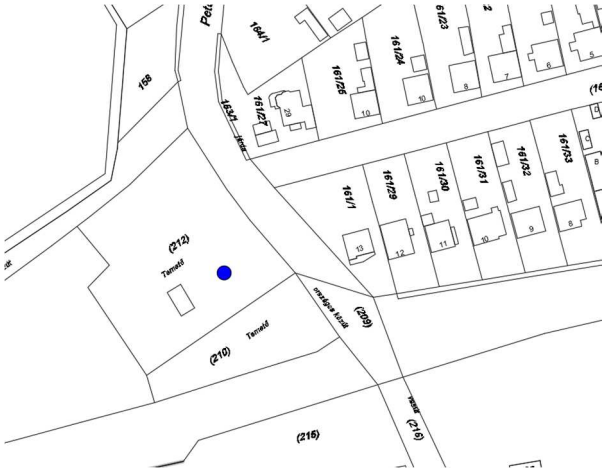

Ismertetés:

Enessey Sándor nyughelye 1900-tól. A kriptát az 1870-as években építhették, a kúriával egy időben.

H6.	Enessey család kriptája		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	212	**Cím:**	Enesei temető C 7

Fotó:

Ismertetés:

Enessey Kálmán és ősei nyughelye. Enessey Kámánt 1885-ben helyezték örök nyugalomra.

H7.	Evangélikus templom		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	114	**Cím:**	Szabadság u. 35.

Fotó:

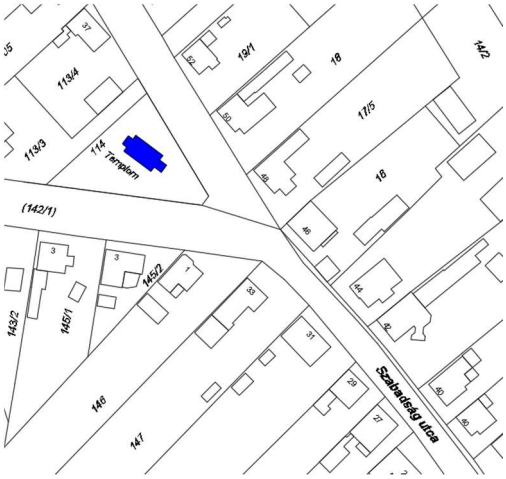

Ismertetés:

Sándy Gyula tervei alapján építették, 1952. április 14-én szentelték fel. Eredetileg torony nélküli épület volt, mellette, a templomkertben állt egy harangláb. A tégla harangtornyot 1998-ban építették.

Tömege szimmetrikus, homlokzata egyszerű, szimmetrikus, profilozott főpárkány zárja. A nyílások félköríves záródásúak.

Védelemre javasolt épületek:

Sorsz.	Megnevezés, cím	Hrsz
1.	Vasútállomás	203
2.	Iskola	152
3.	Világháborús emlékmű	

J1.	**Vasútállomás**		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	203	**Cím:**	Soproni út

Fotó:

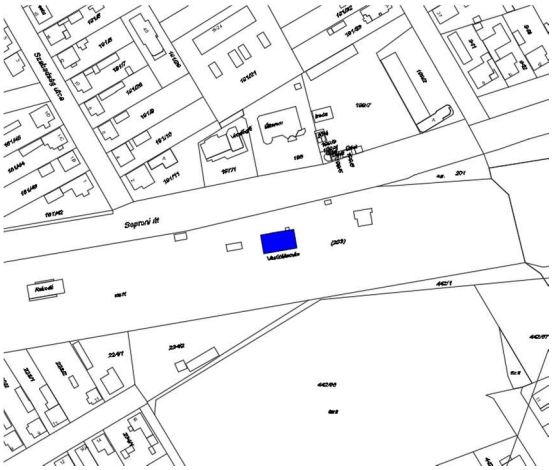

Ismertetés:

1865 körül építették a vasút építésének idején. Az egyszerű nyeregtetős földszintes épület a Helyi Érdekű Vasutak bővített őrházainak típusterve alapján készülhetett.

Homlokzata eredetileg historizáló kváderes kialakítású lehetett. A nyíláskeretek egyszerű profilozásúak. A nyílások osztása, mérete az eredeti állapotnak megfelelően megőrzendő.

J2.	Iskola épület nyugati szárnya		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	152	**Cím:**	Petőfi u. 24.

Fotó:

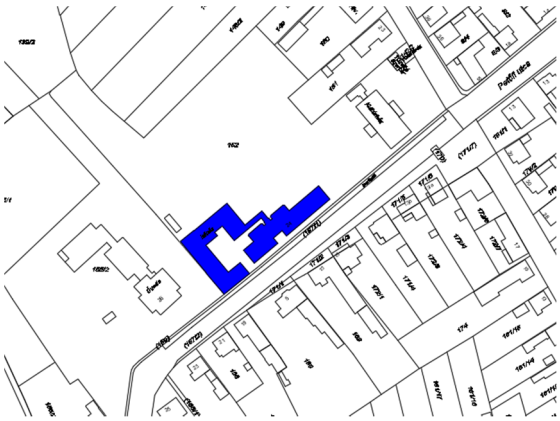

Ismertetés:

1887-ben építették az Előry István és az enesei közbirtokosság adományából.

Az épületegyüttes nyugtai szárnyának utcai homlokzata őrzi az épület egykori megjelenését.

A homlokzatkialakítás egyszerű, szimmetrikus, felül profilozott főpárkány zárja. A homlokzatot a főtengely 4-4 ablaknyílásra osztja. Eredetileg nyílás volt a tengelyben is. A nyílások keretezése egyszerű profilozású, a keretek a lábazatig lefutnak.

J3.	Világháborús emlékmű		
Védelem módja:	Egyedi helyi védelem		
Helyrajzi szám:	152	**Cím:**	Szabadság u. 25.
Fotó:			
	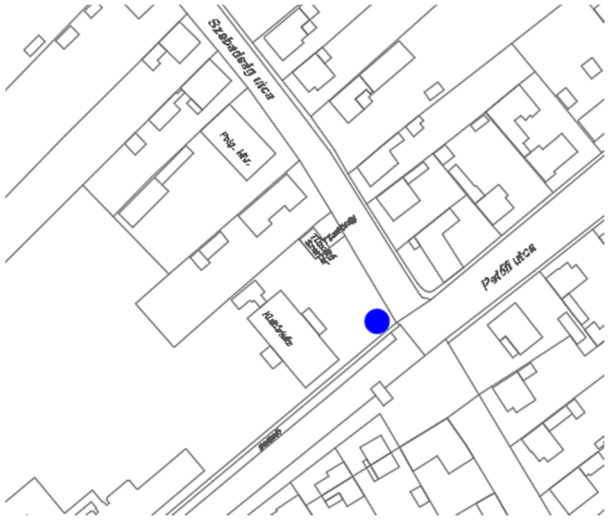		
Ismertetés:			

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

1. Az Önkormányzat szükségesnek érzi a (14/63) hrsz-ú zöldterület (Z) falusias lakóterületté (Lf) módosítását.
2. Az óvoda mögött kiszabályozott út lekerül a tervlapokról.
3. A Hunyadi utcával párhuzamos déli tervezett út kiszabályozása délebbre kerül, a jelenlegi igényeknek megfelelően. Ezzel együtt a tervezett falusias lakóterület (Lf) áttervezésre kerül.

4. A közműves alátámasztó tervlapon a belterület déli részén a lakóterület szennyvíz elvezetése áttervezésre kerül.

5. A hatályos tervlapokon feljelölt hulladékudvar törlésre kerül. A temető melletti parkoló feljelölésre kerül.

6. A 14/17, 14/18, 14/19, 14/20, 14/21, 14/22, 14/23 hrsz-ú telkek végéről a telken belüli fásítás lecsökken 5 m-re.

7. A 442/66 hrsz-ú telekről a falusias lakóterületi (Lf) fejlesztés törlésre kerül a tervlapokról.

8. A vasútvonal tervezett fejlesztése és a településen áthaladó vasúti nyomvonal teljes hosszában mindkét oldalon zajvédő fal kiépítése.

9. A 098/58 hrsz-ú út és a (68/4) hrsz-ú terület szabályozása a valós állapothoz lesz igazítva.

10. A 430/129 hrsz-on a megengedett építménymagasság 4,5 m-ről 6,5 m-re emelkedik. A 430/130 hrsz-ú út felől az előkert mérete viszont nem csökkenthető le 1 m-re.

11. Az ipari gazdasági övezetből kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet lesz.

12. A tanyás övezetből különleges beépítésre nem szánt tanyás övezet lesz a 419 Korm. rendelethez igazítva. Változás nem történik, csak a hatályos kategória már nincs az új kormányrendeletben.

13. A volt szeméttelep különleges törmeléklerakó területe különleges zöldterületté módosul.

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai: (hatásvizsgálat és javaslatok)

2.2.1. Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

Enese község közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek száma: harminc. A lelőhelyek régészeti feltárását - az esetleges beruházást megelőző régészeti kutatásoktól eltekintve - jelenleg semmi nem indokolja. Helyben megőrzendő, reprezentatív és bemutatásra érdemes régészeti emléket a *14. lelőhely*en találunk. Amennyiben a törökkori erődített hely (*Belevár*) maradványai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor javasolható azok tudományos projekt keretében történő feltárása, a falmaradványok konzerválása, illetve részleges helyreállítása, valamint a nagyközönségnek történő bemutatása

A *2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26.* és a *27. lelőhely*en a szokásosnál mélyebb szántás vagy egyéb talajforgatás során régészeti értékek károsodhatnak. Különösen jelentős lehet a talajforgatás károsító hatása a *4, 8, 10, 13, 14, 20, 25.* és a *26. lelőhelyen*. A lelőhelyek megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés folytatódik-e, vagy pedig az érintett területen más, bolygatással nem járó hasznosításra térnek át. Hozzá kell tenni, hogy nincs szükség feltétlenül a művelési forma megváltoztatására, hiszen az egyes talajművelési módok és módszerek között is jelentős különbségek vannak a tekintetben, hogy milyen mélységben és mennyire drasztikusan mozgatják meg a talajt. A lelőhelyek területén előnyben kellene részesíteni a kis mélységű és minimális talajforgatással járó művelési módokat.

A *18. lelőhely* egészét, a *13.* és a *21. lelőhely* területének egy részét erdő borítja Erdőtelepítés, illetve fakitermelés, tuskókiszedés során régészeti értékek károsodhattak, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

A régészeti lelőhelyek közül az *1, 5.* és a *6. lelőhely* beépített vagy részben beépített területen található. A *24. lelőhely* területe jelenleg beépítés alatt áll. Ezeken a lelőhelyeken a különféle építkezések, infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll. Mindez fokozottan érvényes a *24. lelőhelyre*!

A településrendezési tervben szereplő (zömmel szabályozási) változtatások kilenc régészeti lelőhelyet érintenek:

- A Hunyadi utcától délre tervezett falusias lakóterület (3. terület) érinti a *23. lelőhelyet*.

- A belterület déli részén a lakóterület szennyvíz hálózatának áttervezése (4. terület) érinti a *6. lelőhelyet*.
- A belterület északi részén, a 14/17, 14/18, 14/19, 14/20, 14/21, 14/22, 14/23, 098/58, 68/4 hrsz-ú telkek szabályozásának változása (6. és 9. terület) érinti az *1. lelőhelyet*.
- A vasútvonal tervezett fejlesztése és a zajvédő fal kiépítése (8. terület) érinti az *5, 22.* és a *28. lelőhelyet*.
- Péterháza-puszta területén az eddigi ipari gazdasági övezetből kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet lesz (11. terület), amely érinti a *15. lelőhelyet*.
- Péterháza-puszta területén a tanyás övezetből különleges beépítésre nem szánt tanyás övezet lesz (12. terület), amely érinti a *12. lelőhelyet*.
- A volt szeméttelep (különleges törmeléklerakó terület) különleges zöldterületté módosul (13. terület), amely érinti a *4. lelőhelyet.*

Az esetleges jövőbeli fejlesztés(ek) során a hatóság mérlegelni fogja a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd ezek alapján döntést hoz arról, hogy engedélyezi-e az egyes fejlesztéseket, s ha igen, milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl: a beruházó költségére történő régészeti szakfelügyelet, próbafeltárás vagy teljes felületű feltárás elrendelésével).

Régészeti érdekű területek a településen:

- A község belterületének egésze.

- A már ismert régészeti lelőhelyek közvetlen környezete.

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Jelenleg károsan ható folyamat az intenzív szántóföldi művelés és szőlőművelés következtében állandósult bolygatás, amely a *2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26.* és a *27. lelőhely*et érinti. A hasznosítási forma vagy a talajművelési módok megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A jogszabályok nem írnak elő kárenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát vagy bérlőjét az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor semmi nem zárja ki a kárpótlás lehetőségét, ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az esetleges megelőző vagy próbafeltárások folyamán a beruházók számára költségcsökkentő tényező lehet a gépi, illetve gyalog munkaerő biztosítása.

Összefoglaló

Enese közigazgatási területén jelenleg harminc régészeti lelőhelyről tudunk. A lelőhelyek közül egyik sem áll fokozott vagy kiemelt védelem alatt. A régészeti lelőhelyeken minden nagyobb régészeti korszak emlékanyaga képviselve van. A község területén helyben megőrzendő és bemutatásra érdemes régészeti emléket a *14. lelőhelyen* találunk.

A *2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26.* és a *27. lelőhely*en a szokásosnál mélyebb szántás vagy egyéb talajforgatás során régészeti értékek károsodhatnak. Különösen jelentős lehet a talajforgatás károsító hatása a *4, 8, 10, 13, 14, 20, 25.* és a *26. lelőhelyen*. A hasznosítási forma vagy a művelési módok megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének.

A *18. lelőhely* egészét, a *13.* és a *21. lelőhely* területének egy részét erdő borítja. Erdőtelepítés, illetve fakitermelés, tuskókiszedés során régészeti értékek károsodhattak és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Az *1, 5, 6.* és a *24. lelőhely*en a különféle építkezések, infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll. Utóbbi fokozottan érvényes a beépítés alatt álló *24. lelőhelyre*!

A településrendezési tervben szereplő változtatások kilenc régészeti lelőhelyet érintenek:: *1, 4, 5, 6, 12, 15, 22, 23, 28. lelőhely*.

2.2.2. A rendezés során tervezett változások hatásai a történeti településre, település- és tájszerkezetre

A tervezett módosítások olyan mértékűek, amelyek hatása nem kimutatható a történeti településre, a település- és tájszerkezetre.

2.2.3. A rendezés során tervezett változások hatásai a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Enese területén nincs műemléki védelem alatt álló épült vagy építmény.

3. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint az önkormányzati feladatok meghatározása

A településrendezési eszközök felülvizsgálatával új szabályozási és övezeti előírások lépnek életbe.

Az adatszolgáltatások alapján a terveken szereplő területi lehatárolásokat (régészeti lelőhelyek, műemlékek, műemléki környezet, helyi védett épületek, értékek) frissítik.

Enese Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 10/2017. (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. sz. melléklete tartalmazza Enese Község területén a helyi építészeti védelemben részesülő építmények listáját. A településképi rendelet keretében a képviselő-testületnek lehetősége van a feltárt értékek azonnali levédésére, és ha szükséges, akkor az értékvédelemre vonatkozó helyi előírásokat a képviselő testület egyszerűbb eljárásban módosíthatja.

Az értékleltárban szereplő épületek hosszú távú fennmaradásának legfőbb esélye az ingatlanok rendeltetésszerű használatában rejlik. Az esetleg megüresedő, vagy nem lakott ingatlanok számára mielőbb jó gazdát kívánatos szerezni, ebben az Önkormányzatnak komoly felelőssége van.

7. TÖRVÉNYI KÖRNYEZET

4.1. Az építészeti értékekre vonatkozó főbb jogszabályok:

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló **1997. évi LXXVIII. törvény**

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló **314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet**

A kulturális örökség védelméről szóló **2001. évi LXIV. törvény**

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló **68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet**

4.2. A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

1997. évi CXL. törvény – a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról

303/2011. (XII. 23.) Kormányrendelet - a történelmi emlékhelyekről

439/2013. (XI.20.) Kormányrendelet - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről

13/2015. (III. 11.) MvM rendelet - a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól

68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet - a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

8. NYILATKOZAT

Alulírott, **Takács Károly**, régész, nyilatkozom, hogy a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 84. § (2) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi szakterületre vonatkozó szakértői névjegyzékben.

Régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).

Szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98

Nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Győr, 2023. június 19.

/Takács Károly/

Alulírott **Németh Gyula**, építész vezető tervező nyilatkozom, hogy a 395/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet 3. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti előírásnak megfelelően rendelkezem az adott örökségvédelmi szakterületre vonatkozó jogosultsággal.

Építész vezető tervezői jogosultság száma: É/1 08-0066

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Győr, 2023. május 10.

Németh Gyula